

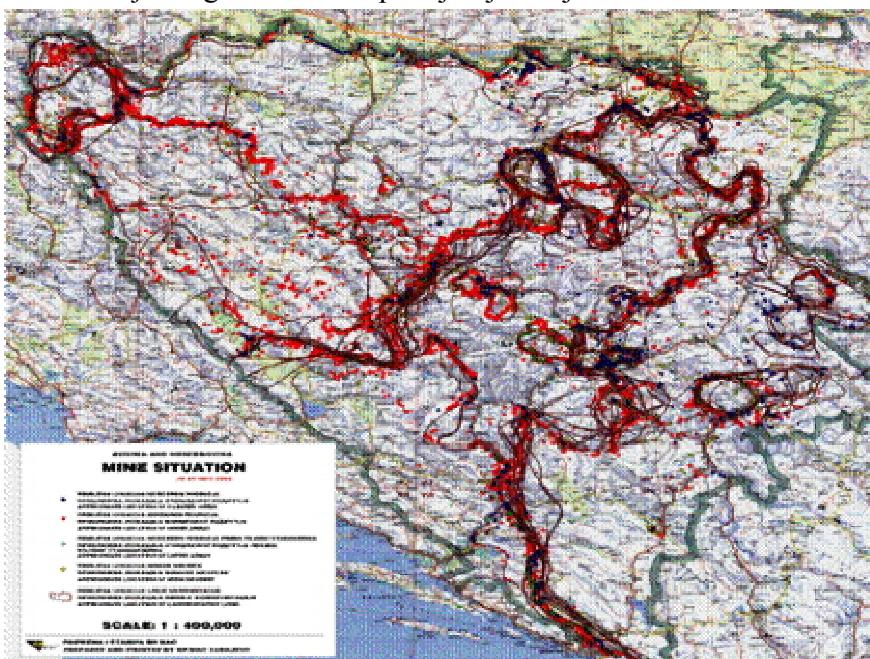

Kamp Butmir, 25.07.2012.godine

PROTIVMINSKA AKCIJE U OS BIH

1. UVOD

Bosna i Hercegovina je, poslije posljednjeg rata, postala zemlja veoma zagađena- kontaminirana minama (početne procjene su predviđale oko 2 miliona mina na oko 4 000 km²), tako se nametala potreba za preduzimanjem aktivnosti na uklanjanju neposredne opasnosti po život stanovništva i istovremenog stvaranja sigurnih preduslova za razvoj ekonomije i privrede. Bosna i Hercegovina se i 16 godina nakon završetka ratnih dejstava suočava sa problemom visoke zagađenosti minama. Učinjeni su mnogi naporci da se identifikuju i očiste minski zagađena područja, ali se ona i dalje mogu naći skoro po cijeloj zemlji.

Slika 1. Minska situacija u BiH

Njihovo lociranje je veoma komplikovano, jer većina od njih nije uredno dokumentovana, ili su zapisnici izgubljeni, ili uopšte nisu ni pravljeni. Specifičnost problema koja otežava njegovo rješavanje je i u tome da se u pravilu radi o minskim poljima nepoznatog rasporeda, sa pojedinačnim minama ili grupama mina na širem području.

Pored navedenih specifičnosti problema, rješavanje dodatno otežavaju i nedovoljno razvijene tehnologije za operativni rad na terenu, što sveukupno cijeli proces čini sporim i skupim.

Proces protivminskog djelovanja u BiH je započeo 1996. godine, osnivanjem Centra za uklanjanje mina Ujedinjenih Nacija—UNMAC, od strane Ujedinjenih Nacija. Centar je

uspostavljen s ciljem izgradnje lokalne strukture za upravljanje procesom deminiranja i izgradnje lokalnih operativnih kapaciteta.

Putem IFOR-a su prikupljeni raspoloživi zapisnici minskih polja (18 600), te je uspostavljena centralna baza podataka kao osnovno sredstvo za dalje planiranje i izvještavanje. Operativne aktivnosti deminiranja na terenu se intezivno provode kroz programe UN-a i Svjetske banke, uz angažman određenog broja stranih NVO i komercijalnih organizacija. Upravo 1996. godine registrovan je i najveći broj žrtava, skoro 50 mjesечно.

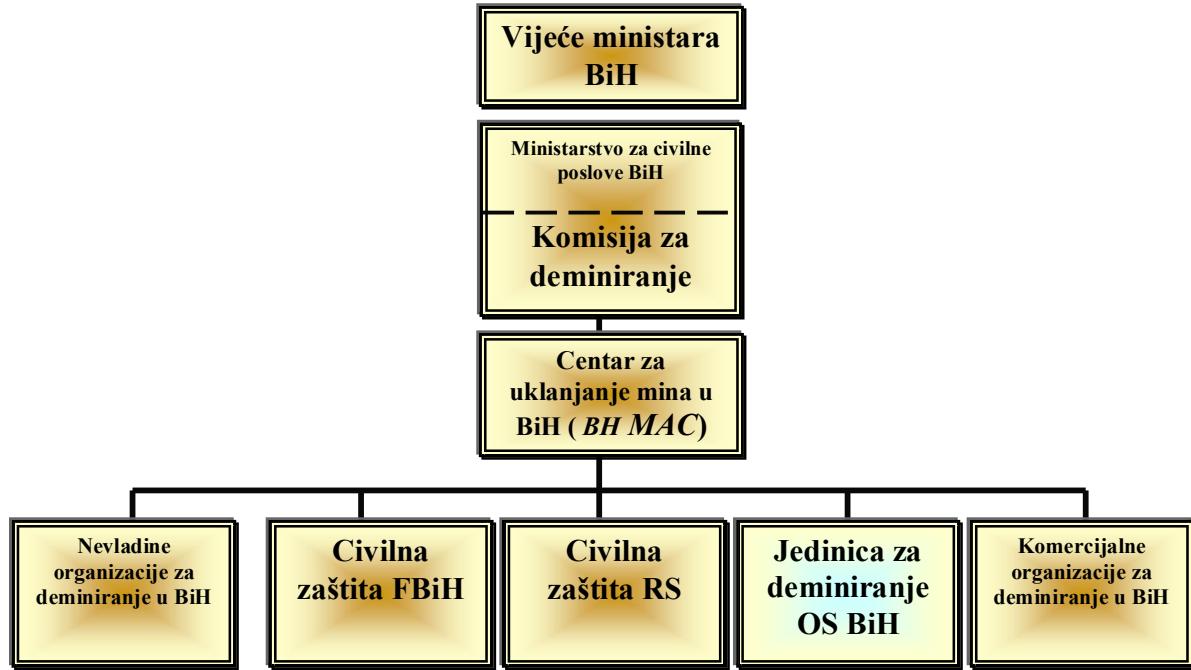
Protivminsko djelovanje je opisano kao uslov za povratak izbjeglica i raseljenih osoba i rekonstrukciju i razvoj prirodnih i ekonomskih kapaciteta zemlje. Nacionalne strukture su jula 1998. godine, preuzele odgovornost za sprovođenje aktivnosti deminiranja, ali su nastavile primati finansijsku, stručnu i tehničku pomoć od međunarodne zajednice.

Osnivaju se entitetski centri za uklanjanje mina *RS MAC* i *F MAC* i centar za koordinaciju (*BH MAC*). Deminiranje i dalje većinom vrše strane agencije, ali dolazi i do razvoja lokalnih kapaciteta. Osnovna odgovornost i nadležnost je na Vijeću ministara i entitetskim vladama, koji preko svojih organa - Komisije za deminiranje i Centra za uklanjanje mina - obezbeđuju planiranje, koordinaciju, evidenciju i obezbjeđenje kvaliteta operacija protivminskog djelovanja. Protivminske akcije (PMA) podrazumijevaju aktivnosti koje za cilj imaju redukciju rizika i rješavanje problema uticaja mina i drugih eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata (ESZR).

Šema 1. Protivminske akcije-sadržaj aktivnosti

Donošenjem Zakona o deminiranju 2002. godine uspostavljena je centralna struktura, *BHMAC* na državnom nivou, pri Ministarstvu civilnih poslova.

U istoj godini donosi se i prva Strategija protivminskog djelovanja 2002 – 2009. godine, što je značajno unaprijedilo funkcionalnost strukture, kao i unaprijeđenje osiguranja kvaliteta, ekonomičnost i efikasnost cijelokupnog procesa. Kako nisu bili stvorenii uslovi za realizaciju tog strateškog plana (prvenstveno finansijski) pristipilo se pripremi i izradi novog Strateškog plana za period 2009 - 2019. Godina. Polazna osnova za njegovu pripremu bila je:

- Sumnjiva površina na početku 2009. godine= 1 573 km² ; Ukupan broj lokacija = 13 077
- Rizična površina na početku 2009. godine :
  - I kategorija 88 km² broj lokacija = 3 214;
  - II kategorija 221 km² broj lokacija = 4 201
- Korigovana sumnjiva površina III kategorije : 283 km²; broj lokacija = 5 662
- Procjena broja mina i NUS-a = 220 00

2. HISTORIJAT RAZVOJA VOJNIH PROTIVMINSKIH AKCIJA

Na osnovu Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, aneksa A vojnog dijela sporazuma, i Londonske konferencije za implementaciju mira održane u decembru 1996. godine, vojske su u obavezi da preduzimaju aktivnosti na smanjenju opasnosti od mina i NUS-a.

U početku su vojske vršile uklanjanje mina na *mine lifting* način, jer je on u tom momentu bio najbrži i značajno je umanjivao opasnost, ali je nije otakljanao niti je zadovoljavao međunarodne standarde za uklanjanje mina. Nakon osposobljavanja personala, od jula 1998. godine, vojska je uključena u proces humanitarnog deminiranja u Bosni i Hercegovini, pri čemu u narednim godinama ostvaruje veoma dobre rezultate i participiraju sa oko 15 % - 20% u procesu čišćenja mina i NUS-a u Bosni i Hercegovini. Hronološki posmatrano, u proteklom periodu mogu se izdvojiti sljedeće faze učešća vojske u PMA na teritoriji BiH:

Prva faza: Entitetske vojske učestvuju u Bosni i Hercegovini u vojnog deminiranju.

(od početka 1996. godine do sredine 1998. godine).

- Aktivnosti na prikupljanju zapisnika o minsko-eksplozivnim preprekama i deminiranja u vidu *mine lifting*.
- Vojno deminiranje nije dalo očekivane rezultate jer se samo u 12,10% zapisnika minskih polja slaže broj mina i stvarno uklonjenih mina.
- Pripreme za uvođenje entitetskih vojski u proces humanitarnog deminiranja započinju u drugoj polovini 1997. godine (pomoć Vlade SAD u obuci).

Druga faza: Obuhvata prelazak entitetskih vojski sa vojnog deminiranja na humanitarno deminiranje (deminiranje po međunarodnim standardima) do donošenja Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini. (od sredine 1998. godine do početka 2002. godine). Kapaciteti : 42 manuelna deminerska odjeljenja (VF BiH: 29, VRS: 13)

Treća faza: Objedinjavanje deminerskih odjeljenja u krupnije formacije (VF BiH-B: Deminerski bataljon, VF BiH-H : Deminerska četa i VRS : Deminerska četa).

Četvrta faza: Uspostavljanje i formiranje Deminerskog bataljona OS BiH 2007. godine.

Značajno je naglasiti kako su 2007. godine prenesene nadležnosti sa EUFOR-a na OS BiH u pogledu PMA. Time je i oprema koju su vojske koristile za deminiranje, a koja je bila vlasništvo EUFOR-a, prešla u trajno vlasništvo OS BiH. Riječ je o ključnoj opremi u vidu: zaštitne opreme, metal-detektora, pasa za otkrivanje eksploziva, mašina za deminiranje, motornih vozila i ostale opreme.

Slika 2. Prenos nadležnosti u PMA sa EUFOR-a na OS BiH

Danas su Oružane snage Bosne i Hercegovine akreditovane, kao vladina organizacija, za provođenje protivminskih akcija u Bosni i Hercegovini.

Prema Zakonu o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2005. godine, jedan od zadataka i obaveza Oružanih snaga Bosne i Hercegovine je protivminsko djelovanje u Bosni i Hercegovini.

Oružane snage Bosne i Hercegovine su akreditovane i osposobljene za:

- Uništavanje mina i municije kojoj je istekao rok,
- Humanitarno deminiranje
  - po metodama (manuelno deminiranje, mašinska priprema i pregiranje ili upotreba pasa otkrivača eksploziva),
  - po sadržaju specifičnih djelatnosti (tehničko izviđanje, čišćenje tla i čišćenje objekata).
- Upozoravanje na opasnost od mina i NUS-a (UM),
- Obuku deminerskog osoblja za izvođenje protivminskih akcija.

Oružane snage Bosne i Hercegovine su izradile vlastite Standardne operativne procedure za čišćenje mina i uklanjanje NUS-a, obuku i upozoravanje na opasnost od mina i NUS-a koji su usklađeni sa Standardom za čišćenje mina i uklanjanje NUS-a Bosne i Hercegovine i odobreni od strane Centra za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini.

Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini (*BH MAC*) od OS BiH očekuje da daju doprinos humanitarnom deminiranju, a što je implementirano u Strategiju PMD Bosne i Hercegovine.

Slika 3. Manuelno tehničko izviđanje

Slika 4. Rad uz obalu rijeke

Slika 5. Rad u zahvatu puta

Slika 6. Mašina Švedskih OS na radilištu OS BiH

Slika 7. Mina TMRP-6 nakon nailaska maštine

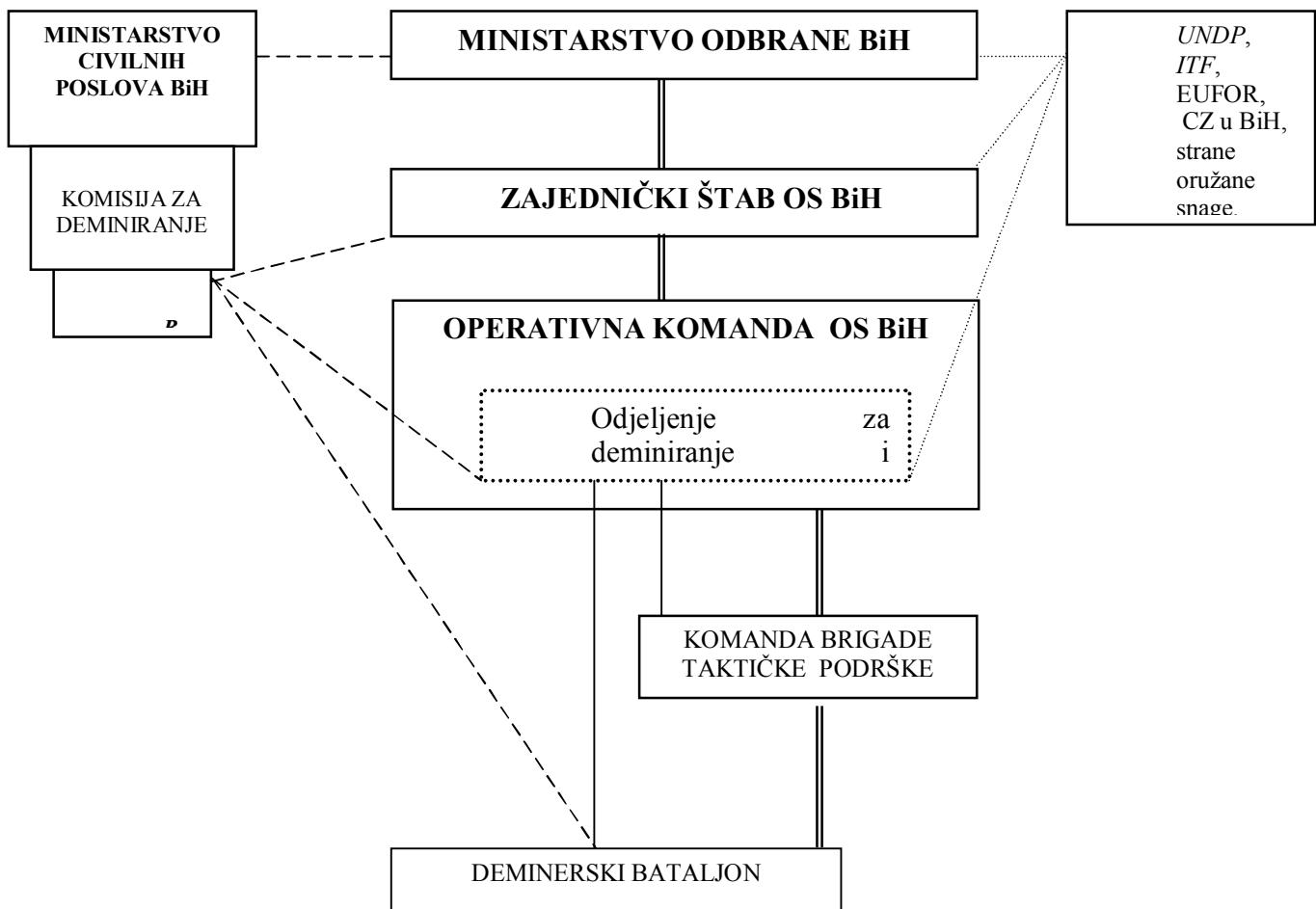
Slika 8. Deminerska oprema i alat

Slika 9. Sanitetsko motorno vozilo

3. ORGANIZACIJA I REZULTATI OS BIH U PMA BiH

Organizacija PMA u OS BiH podrazumijeva elemente na više nivoa. Jedinica za neposredno izvođenje operacija je deminerski bataljon koji se nalazi u sastavu br TP. U OK OS BiH je Odjeljenje za deminiranje i uništavanje NUS-a, a koje u svom sastavu ima odsjek za operacije i planiranje, osiguranje kvaliteta i uništavanje NUS-a. Na ovo odjeljenje je, Odlukom iz 2006. godine, prenesena nadležnost sa Ministarstva odbrane BiH, a po pitanju protivminskih akcija u operativnom dijelu. U ZŠ OS BiH se nalazi jedan oficir za deminiranje. Ministarstvo odbrane BiH je, težišno angažovano na izradi dugoročnih sporazuma, donacija, odobravanju godišnjih planova.

LEGENDA:

- ===== veza komandovanja i kontrole
- _____ direktna stručno specijalistička veza PMA u OS BiH
- - - - - veze saradnje definisane zakonima, standardima i SOP-ovima
- ..... veze po ukazanoj potrebi

Šema 3. Upravljanje PMA u OS BiH

Kada je riječ o deminerskom bataljonu, kao jedinici namijenjenoj za neposredno izvršavanje zadataka PMA, treba istaći da je formacijsko brojno stanje jedinice 612 vojnih lica, što iznosi 6,12% od ukupnog brojnog stanja OS BiH.

Formacija deminerskog bataljona, izražena kroz kapacitete za provođenje PMA, obuhvata sljedeće:

- 32 manuelna odjeljenja
- 2 manuelna odjeljenja za deminiranje vojnih objekata
- 8 timova za mašinsko deminiranje
- 1 plant tim za čišćenje ruševina
- 9 POEK timova (timovi sa psima otkrivačima eksploziva)
- 6 timova za generalno izviđanje

Slika 10. Manuelno deminiranje

Slika 11. PREGA¹

Slika 12. Mašinska priprema tla

Slika 13. Nakon masinske pripreme zemljista

¹ Tandem POEK i vodič POEK-a

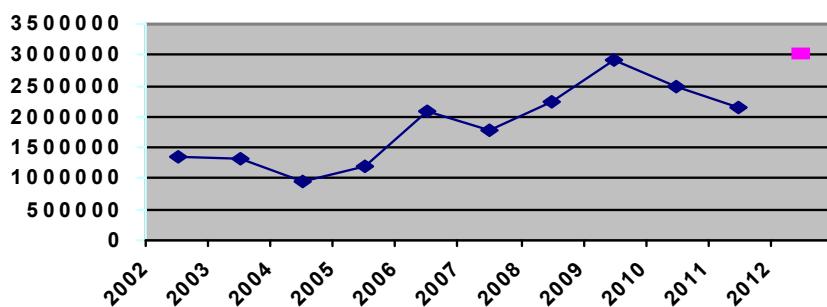
Rezultati OS BiH izraženi u m² deminirane površine su sljedeći:

GODINA	OSTVARENI REZULTATI (m ²)
2002.	1 341 707
2003.	1 314 610
2004.	957 864
2005.	1 460 996
2006.	2 188 101
2007.	1 771 957
2008.	2 228 027
2009.	2 912 740
2010.	2 478 154
2011.	2 161 570

Tabela 1. Rezultati deminiranja u m²

Ukupno deminirano:
18 815 726 m²

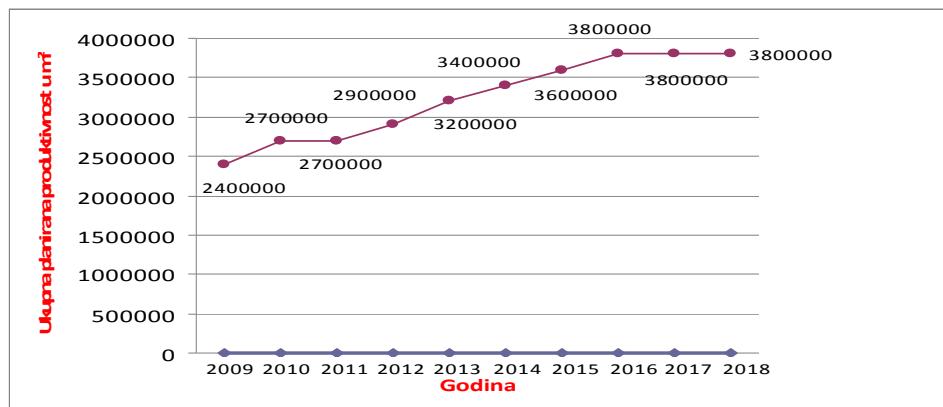
Pronađeno i uništeno:
3974 mina i 2660 NUS

Grafikon 1. Krivulja rezultata deminiranja 2002-2011

Reorganizacija deminerskih jedinica 2004. i 2007. godine je imala za posljedicu slabije rezultate u pogledu produktivnosti, a što se da vidjeti iz naprijed navedenog grafikona.

Na osnovu državne strategije, OS BiH su uradile sopstvenu "Strategiju PMA OS BiH 2009-2019". Prema toj strategiji, planirano je deminiranje u obimu kako slijedi:

	PERIOD-GODINA									
	2009	*2010	*2011	*2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
U milionima m²	2,4	2,7	2,7	2,9	3,2	3,4	3,6	3,8	3,8	3,8

Grafikon 2. Strategija PMA OS BiH 2009-2019

Operacije PMA OS BiH provode kontinuirano, tokom cijele kalendarske godine, kroz ljetnju i zimsku kampanju deminiranja. Tokom zimske kampanje deminiranja (decembar, januar, februar) radi se smanjenim kapacitetima i to u području Hercegovine jer vremenski uslovi tako uslovjavaju. Istovremeno, taj period se pojačano koristi i za doobuku i obuku osoblja. U preostalom periodu godine provodi se ljetnja kampanja deminiranja, sa punim kapacitetima i na cijeloj teritoriji BiH.

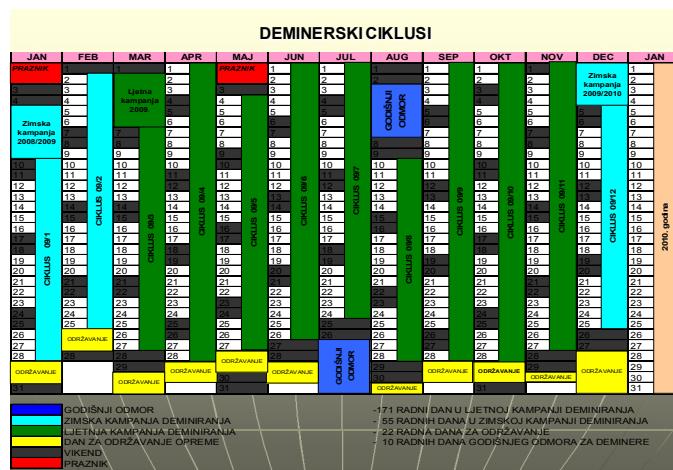
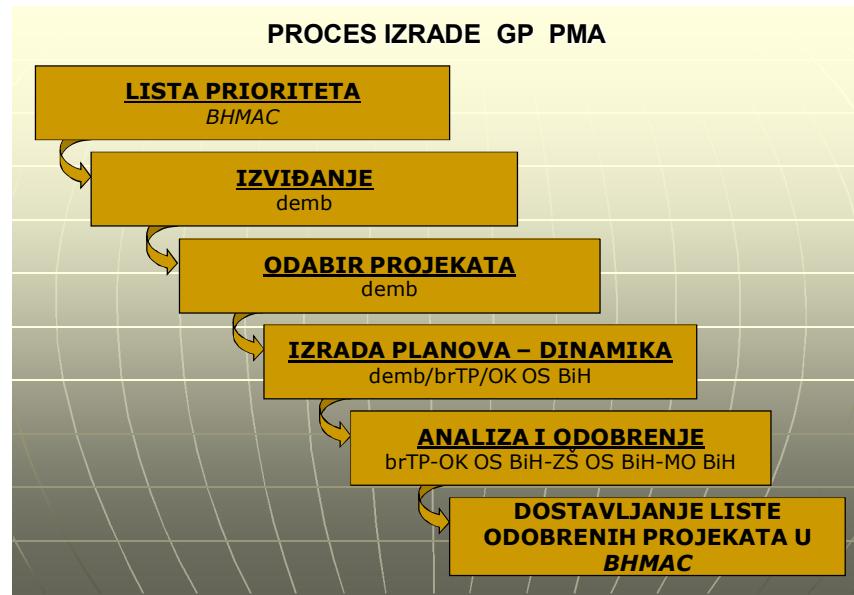

Tabela 2. Kalendar deminerskih ciklusa tokom godine

Šema 4. Proces izrade Godišnjeg plana PMA OS BiH

4. SARADNJA

Pored *BH MAC-a*, sa kojim su saradnja i kontakt gotovo svakodnevni, OS BiH aktivno sarađuju sa EUFOR-om, nevladinom organizacijom "Norveška narodna pomoć" (*NPA*), *UNDP-ijem*, ambasadama stranih zemalja u BiH, civilnim zaštitama u BiH.

Ostvarena je značajna suradnja sa vojskama drugih zemalja u pogledu obuke, ali i neposredne pomoći na projektima deminiranja.

U ovom kontekstu, bitno je navesti značajnije donacije koje su u velikoj mjeri doprinosili povećanju efikasnosti Oružanih snaga BiH u procesu PMA:

- ✓ Kupovina zaštitne i radne opreme, kao i deminerskog alata, za potrebe OS BiH od strane **ITF-a** (2005/2006. godine)
- ✓ Mehanička priprema zemljišta od strane **ITF-a** preko EUFOR-a (1.400.000 m² u periodu 1998-2007. godina)
- ✓ Donacija maštine za MPZ, "Božena 5", od strane kanadske vlade, a preko **UNDP-a** (2006. godine),
- ✓ Kupovina pasa za deminiranje od strane **kanadske vlade**, a preko **EUFOR-a**, kao i finansiranje obuke pasa i vodiča pasa (konstantno u toku nadležnosti EUFOR-a u procesu deminiranja – sve do prenosa nadležnosti 2007. godine),
- ✓ Prenosom nadležnosti (2007. godine) u oblasti deminiranja sa **EUFOR-a** na OS BiH, donirana oprema: maštine za MPZ, metaldetektori, zaštitna oprema i psi (ključna deminerska oprema);
- ✓ Doniranje opreme za izviđače za generalno izviđanje od strane **UNDP-a**, te sufinansiranje obuke zajedno sa **BHMAC-om** (2007. godina), oprema: računari, printeri, laserski daljinomjeri, mobilni telefoni, digitalni fotoaparati.

- ✓ **UNDP** sufinansirao zajedno sa MO BiH kupovinu jedne mašine za MPZ - *MACROHARD MH-05*, a u potpunosti finansirao kupovinu druge takve mašine (2008. godine),
- ✓ Donacija 22 metaldetektora od strane ambasade **Španije** (2009. godina).
- ✓ Donacija mašine za MPZ *DIGGER D3* i obuka personala na istoj od strane Crvenog krsta **Austrije** (2009. godine),
- ✓ Donacija 7 POEK i obuka istih zajedno sa vodičima pasa, kao i obuka 3 instruktora za obuku vodiča pasa, a sve od strane **ITF-a**. Obuka izvedena u *MDDC Konjic* (2009/2010. godine),
- ✓ Donacija deminerskog rezognog alata od strane **ITF-a** (2010. godine),

- ✓ Donacija 60 metaldetektora i 7 POEK, kao i obuka istih sa vodičima pasa od strane **NPA**. Obuka u centru za obuku POEK na Blagovcu, Vogošća (2010-2012. godine)
- ✓ Opremanje jedne učionice za uspostavljanje Centra za PMD i *EOD OS BiH* od strane **Norveške vlade**, kao i opremanje druge učionice od strane **Vlade R. Italije** (2010. godine),
- ✓ Donacija 5 metaldetektora od strane **EUFOR-a** (2010. godine).
- ✓ Mehanička priprema zemljišta od strane **NPA** (414.000 m² u 2011. godini, planirano 250.000 m² u 2012. godini).

5. ZAKONSKI OKVIRI

Provođenje PMA u Bosni i Hercegovini zasniva se na slijedećim pravno-tehničkim okvirima:

- Zakon o deminiranju Bosne i Hercegovine (2002. godina)
- Zakon o odbrani BiH, član 4., kao jedan od pet zadataka OS BiH, navodi protivminsko djelovanje u BiH.
- Medunarodni standardi za minske akcije (*IMAS*)
- Standard za čišćenja mina i NUS-a Bosne i Hercegovine
- Pravilnik za akreditaciju organizacija za provođenje protivminskih akcija u BiH
- Akreditacija OS BiH
- Strategija protivminskog djelovanja u BiH (2009 – 2019)
- Strategija protivminskog djelovanja OS BiH (2009-2019)
- SOP OS BiH za operacije humanitarnog deminiranja

OS BiH sve aktivnosti na provođenju PMA rade u duhu i okvirima državnih zakona i standarda, Zakona o odbrani BiH , kao i sopstvenog SOP-a odobrenog od strane *BH MAC-a*.

Danas OS BiH predstavljaju respektabilnu deminersku organizaciju za protivminskе akcije čiji deminerski bataljon, kao jedinica za neposredno izvršavanje zadataka PMA, iste izvršava na cijeloj teritoriji BiH.